

Україна у фокусі

21 – 27 квітня

2014 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	4
ПОЧУТИ РЕГІОНИ: ЧОГО ХОЧУТЬ ПІВДЕНЬ І СХІД?.....	4

I. Огляд політичних подій за тиждень

22
квітня

У Луганську сепаратисти вирішили провести свій псевдореферендум у два етапи. На першому етапі – дізнатись у луганчан про їхнє ставлення до надання місту статусу автономії. У разі позитивного результату – визначити статус Луганська як незалежної республіки або як автономії у складі Росії.

Голова Верховної Ради Олександр Турчинов висунув вимогу відновити дієві антитерористичні заходи на сході країни.

23
квітня

Перший віце-прем'єр-міністр України Віталій Ярема заявив про відновлення активної фази антитерористичної операції в східних областях України. За його словами, правоохоронні органи працюють над ліквідацією тих бандформувань, які сьогодні діють у Краматорську, Слов'янську та інших містах Донецької та Луганської областей.

На Донбасі, який виступає за проведення референдуму про територіальний статус і російську мову, триває війна бойовиків-сепаратистів із журналістами – підпалюються редакції газет, журналістів беруть у заручники.

Тіла двох потопельників, в одному з яких упізнали депутата Горлівської міськради Володимира Рибак, знайшли в річці Торець. Володимир Рибак зник 17 квітня в Горлівці після мітингу, під час якого намагався зняти прапор «Донецької народної республіки». Як повідомили в МВС, обох чоловіків кували, душили, їм розпороли животи і ще живими втопили. СБУ поінформувала, що має докази причетності до вбивства російських диверсантів, у тому числі так званого «народного мера» Слов'янська В'ячеслава Пономарьова.

Російські агресори мінують територію України уздовж лінії перебування окупаційних військ в Криму. Про це заявив речник Міністерства закордонних справ Євген Перебийніс. Він, зокрема, повідомив, що росіяни встановлюють протипіхотні та протитанкові міни і приховують це від міжнародної спільноти.

Голова Донецької ОДА Сергій Тарута закликав провести 25 травня всеукраїнський референдум щодо мови та територіального устрою, а голова Донецька Олександр Лук'янченко виступив за проведення місцевого референдуму в Донецькій області. Чільники Донеччини найближчим часом вирушать до Києва, щоб домовитися про проведення місцевого референдуму.

24
квітня

Події в Україні, можуть свідчити про зрив женеvських домовленостей. Про це заявив голова спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні Ертугруль Апакан. «Тортури і вбивство двох осіб, в тому числі політика, про яких повідомлялося - це дуже серйозні події, які не передвіщають нічого хорошого. Вони являють собою значну ескалацію і так напружену ситуацію», – йдеться в заяві, опублікованій на сайті ОБСЄ. Глава місії ОБСЄ наголосив, що тиск і погрози на адресу журналістів та захоплення їх в заручники є неприйнятні.

Українські силовики відновили у Слов'янську антитерористичну операцію. За словами заступника секретаря Ради нацбезпеки і оборони Вікторії Сюмар, вона триватиме у кілька етапів, які, однак, не анонсуватимуться. Перший етап вже виконав свою місію, наголосила Сюмар.

II. Аналітична довідка

ПОЧУТИ РЕГІОНИ: ЧОГО ХОЧУТЬ ПІВДЕНЬ І СХІД?

23 квітня губернатор Донецької області Сергій Тарута запропонував провести загальнонаціональний референдум про статус російської мови та децентралізацію влади в один день з першим туром президентських виборів – 25 травня. Наступного дня Донецька обласна рада опублікувала власне звернення до центральної влади в Києві з вимогою збільшити повноваження регіонів, надати російській мові статус другої державної та прийняти закон про місцеві референдуми, а також провести найближчим часом загальнонаціональний референдум з винесенням на нього зазначених питань. Водночас представники Центральної виборчої комісії вже заявили про неможливість проведення всеукраїнського референдуму одночасно з виборами президента.

Чого справді хочуть жителі південних і східних областей України?

Якими мають бути дії влади по відношенню до них?

Протягом останніх тижнів заворушення у східних і частково південних областях України народжували дуже різні варіанти реакції на них: від ліквідації всіх учасників збройних захоплень адміністративних будівель до виконання тих вимог

протестувальників, які не порушують цілісність і державний суверенітет України. Наразі існує консенсус принаймні з однієї важливої позиції: озброєних бойовиків – як українців, так і росіян – слід відокремити від мирних місцевих жителів, які так чи інакше брали участь у протестних

діях, і відповідно застосувати до них різні методи впливу. І якщо в першому випадку нейтралізація озброєних осіб вже практично не викликає заперечень, з приводу комплексу дій щодо другої категорії продовжують вестися напружені дебати.

Ключова умова для того, аби знайти адекватну відповідь на це питання, полягає в необхідності зрозуміти справжні настрої жителів цих регіонів. Два опитування, проведені нещодавно Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» (16-30 березня) та Київським міжнародним інститутом соціології (8-16 квітня), дають добрий ґрунт для розуміння поглядів і бажань громадян Півдня та Сходу. Перший висновок, який одразу впадає в вічі після аналізу їхніх результатів, полягає в тому, що традиційне поняття «Південний Схід» вже де-факто втратило свою актуальність. З більшості чутливих питань, які раніше об'єднували всі області цього макрорегіону, наразі спостерігається серйозна розбіжність між Донецькою та Луганською областями (Донбасом), з одного боку, та іншими областями Півдня та Сходу, з другого.

Це стосується, зокрема, зовнішньополітичних орієнтацій. Зараз єдиним регіоном, який беззаперечно віддає перевагу приєднанню до Митного союзу (МС) над вступом до Європейського Союзу (ЄС), є Донбас (43%). В інших східних областях прихильників обох інтеграційних напрямів приблизно порівну (31% за МС і 29% за ЄС), а на півдні прибічників МС навіть дещо менше (30% і 35%). Виразно прихильнішим є і ставлення

населення Донбасу до Росії: лише там відносна більшість (47% у Донецькій і 44% у Луганській областях) населення вважає, що Росія справедливо захищає інтереси російськомовного жителів регіону, тоді як громадяни інших областей Сходу і Півдня дотримуються протилежної думки. Ще одним важливим індикатором є добре досліджені останнім часом сепаратистські настрої. У березні у двох регіонах Донбасу 24% місцевих жителів хотіли приєднати власну область до Росії, а в інших областях таких було близько 7%. У квітні рівень прихильності мешканців Донбасу до ідей сепаратизму дещо зріс (27% у Донецькій і 30% в Луганській областях) і так само сильно перевищував показники в інших областях. При цьому, втім, навіть на Донбасі бажачі стати частиною Росії складають виразну меншість.

Інший важливий висновок із проведених опитувань зводиться до того, що вимоги, які зараз висувують учасники захоплень адміністративних будівель, переважно не відповідають настроям місцевого населення. По-перше, як уже зазначалося, більшість донеччан і луганчан не хочуть приєднуватися до Росії. Ще меншою є підтримка ідеї створення незалежної держави (17% на Донбасі, 10% на Сході та 7% на Півдні). По-друге, непідкріпленою місцевою громадською думкою є й вимога закріплення за російською мовою статусу другої державної. Лише 17% жителів Донбасу очікують від влади такого кроку для збереження цілісності країни. Більше того, навіть у цих двох областях більшість населення не помічає утисків російськомовного населення

(з цим згодні лише 40% донеччан і 30% луганчан), не кажучи вже про інші південні й східні області, де таких нараховується від 25% в Харківській області до 10% в Миколаївській. По-третє, переважно не підтримують жителі Півдня і Сходу й ідеї федералізації. Лише в Луганській області відносна більшість (42%) воліла би змінити державний устрій країни на федеративний, тоді як в інших областях більшість населення прагне децентралізації в межах збереження унітарної системи.

Усі ці дані вказують на досить простий умовивід – питання російської мови та федералізації, не кажучи вже про сепаратизм регіонів, штучно нав'язують і ставлять на порядок денний усієї країни групи радикалів і озброєних екстремістів за активного сприяння Росії та окремих політичних сил всередині України, передусім Партії регіонів (ПР) і Комуністичної партії (КПУ). Слід останніх знову проявився у вищезгаданому зверненні Донецької обласної ради, в якому депутати (абсолютна більшість яких є членами ПР) прямо вказали на власну підтримку цих двох партій. Політична заангажованість подібних заяв підтверджується й тим, що від київської влади вимагають ухвалити рішення загальнодержавного значення, керуючись позірними інтересами лише кількох областей. Втім, навряд чи самі місцеві депутати вірять у перспективність реалізації власних забаганок – скоріше за все, прийнятий ними документ став ще одним елементом

шантажу нової влади з боку більш впливових гравців з ПР – передусім Ріната Ахметова.

В таких умовах українській владі не залишається нічого іншого, як намагатися ламати штучно нав'язаний порядок денний і шукати рішення, які зможуть подолати відцентрові тенденції в країні. Звісно, це в тому числі означає й необхідність налагодження активного діалогу з представниками східних і південних областей. Зачатки цього процесу вже помітні – урядовці та представники місцевих виконавчих органів влади почали зміщувати акцент із федералізації на децентралізацію як шлях до більшої самостійності громад. Однак важливо й те, щоб подібний діалог був максимально відвертий і не приховував існуючі проблеми регіонів – наприклад, збитковість Донецької та Луганської областей, які є двома найбільш дотаційними регіонами України після міста Києва. Крім того, важливо, щоб такий діалог не зосереджувався лише на східних і південних областях, а включав і представників іншої половини України. Користь від цього виявлятиметься, зокрема, й у тому, що дасть змогу ставити в центр подібного діалогу проблеми, які є пріоритетними для жителів абсолютно всіх регіонів України – подолання наслідків економічної кризи, безробіття, корупцію тощо. Це дозволить запобігти виникненню нових ліній розколу всередині країни в майбутньому.

Висновки

Отже, переважна більшість вимог, які висувають сепаратисти та представники самопроголошеної влади у східних областях країни, не знаходять підтримки серед місцевих жителів. Відповідно, згода центральної влади на їх включення до порядку денного як пріоритетних є невиправданою і натомість може призвести лише до посилення відцентрових тенденцій. Новому українському керівництву слід, натомість, налагоджувати спілкування з регіонами – і не лише південними та східними, а й західними та центральними – навколо спільних для всіх українців проблем, а також втілювати в життя кроки, які б демонстрували його здатність вирішувати ці проблеми.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук
